

Українська дипломатія безпеки в новій геополітичній реальності: гарантії безпеки для України, ризики та виклики

Ukrainian security diplomacy in the new geopolitical reality: security guarantees for Ukraine, risks and challenges

Володимир Гурковський^A

Corresponding author: доктор наук з державного управління, професор, начальник відділу, e-mail: volodymyr.gurkovskiy@gmail.com; ORCID: 0000-0003-2021-5204

Іван Гаврилюк^A

к.військ. наук, старший дослідник, e-mail: ivan_havryliuk@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3514-0738

Юрій Клят^A

к.т.н., доцент, начальник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, e-mail: klyatt@ukr.net, ORCID: 0000-0002-8267-3748

Юзеф Добровольський^B

к.т.н., доцент, заступник начальника, e-mail: kataza@i.ua, ORCID: 0000-0002-1077-1402

Євген Романенко^A

доктор наук з державного управління, професор, начальник управління, e-mail: poboss1978@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2285-0543

Сергій Ільницький^A

науковий співробітник, e-mail: anastx85@icloud.com; ORCID: 0009-0009-3000-9034

Volodymyr Gurkovskiy^A

Corresponding author: Dr of Science in Public Administration, professor, Chief of Department, e-mail: volodymyr.gurkovskiy@gmail.com; ORCID: 0000-0003-2021-5204

Ivan Havryliuk^A

Ph.D., Associate Professor, e-mail: ivan_havryliuk@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3514-0738

Yurii Kliat^A

Ph.D., Associate Professor, Head of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, e-mail: klyatt@ukr.net, ORCID: 0000-0002-8267-3748

Yuzef Dobrovolskyi^B

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, e-mail: kataza@i.ua, ORCID: 0000-0002-1077-1402

Evgen Romanenko^A

Dr of Science in Public Administration, Professor, e-mail: poboss1978@gmail.com; ORCID: 0000-0003-2285-0543

Serhii Ilnitskyi^A

Research Fellow, e-mail: anastx85@icloud.com, ORCID: 0009-0009-3000-9034

^AЦентральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^BКафедра військової підготовки Державного університету "Київський авіаційний університет", м. Київ, Україна

^ACentral Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^BDepartment of Military Training, State University "Kyiv Aviation University", Kyiv, Ukraine

Received: August 05, 2025 | Revised: August 25, 2025 | Accepted: August 31, 2025

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.4.5>

Мета роботи. Дослідити ключові тренди дипломатії безпеки України в післявоєнному світі, зокрема багатосторонні гарантії, економічну відбудову, протидію гібридним загрозам, оборонну кооперацію та наукову дипломатію, розробивши рекомендації для посилення ролі України в новій геополітичній реальності.

Метод дослідження. Історико-порівняльний метод.

Результати дослідження: виокремлено п'ять трендів: геополітична роль України, протидія гібридним загрозам, безпекові гарантії, економічна відбудова, наукова дипломатія.

Теоретична цінність дослідження. Формулювання концепції дипломатії стійкості України, що поєднує історичні уроки (Віденський конгрес) із сучасними викликами (переговори 2025 року, гібридні загрози), збагачуючи теорію міжнародних відносин і стратегій безпеки.

Тип статті. Теоретичний.

Purpose. To examine key trends in Ukraine's security diplomacy in the post-war world, including multilateral guarantees, economic reconstruction, countering hybrid threats, defense cooperation, and scientific diplomacy, providing recommendations to strengthen Ukraine's role in the new geopolitical reality.

Method. A historical-comparative method.

Findings. Five trends identified: Ukraine's geopolitical role, countering hybrid threats, security guarantees, economic reconstruction, and scientific diplomacy.

Theoretical implications. Development of Ukraine's resilience diplomacy concept, integrating historical lessons (Congress of Vienna) with modern challenges (2025 negotiations, hybrid threats), enriching theories of international relations and security strategies.

Paper type. Theoretical.

Ключові слова: Україна, дипломатія безпеки, геополітика, післявоєнна відбудова, гібридні загрози, Ініціатива трьох морів, переговори 2025 року, енергетична безпека.

Key words: Ukraine, security diplomacy, geopolitics, post-war reconstruction, hybrid threats, Three Seas Initiative, 2025 negotiations, energy security.

Вступ

Російська агресія проти України, розпочата в 2014 році та ескальована у 2022 році, стала поворотним моментом для глобальної безпеки, черговий раз виявивши неспроможність Ради

Безпеки ООН через право вето росії та підкресливши унікальну роль України як геополітичного опорного пункту, що формує нову безпекову архітектуру в Європі та Євразії [4, 5]. В такому контексті небезпека перемир'я чи миру з росією без гарантій, що здатні переважити, з одного боку, неефективність механізмів ООН та міжнародних договорів, на кшталт Будапештського меморандуму та мотивацію володимира путіна на продовження війни, з метою збереження своєї влади, з іншого. У післявоєнному контексті, на тлі мирних переговорів 2025 року, Україна постає активним суб'єктом, який через багатосторонні гарантії безпеки, економічну відбудову, протидію гібридним загрозам і наукову дипломатію може зміцнити національні інтереси та внести вклад у глобальний порядок. Хоча визначальною лишається загроза, сформульована у відомій, але недостовірно приписуваній Отто фон Бісмарку цитаті: угоди з росією не варті паперу, на якому написані.

Стаття спирається на праці Карла фон Клаузевіца [1], Збігнева Бжезінського [2], Володимира Горбуліна [3], а також звіти провідних аналітичних центрів – Інституту Брукінгса, Фонду Карнегі, Ради з міжнародних відносин (CFR), Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS), Корпорації RAND, Atlantic Council за 2022–2025 роки [4–9, 19–22].

Актуальність теми зумовлена потребою України адаптуватися до гібридних загроз, економічних викликів і геополітичної поляризації. Проблематика набуває більшої ваги через низку безуспішних спроб мирних переговорів 2025 року, що з плином часу тільки посилили відчуття дипломатичного песимізму, де вирішальну роль відіграє адміністрація Дональда Трампа, яка на початку серпня 2025 року обіцяла завершити війну за 10–50 днів, але зіткнулася з маніпулятивною поведінкою росії та занепокоєнням України щодо можливого виключення з процесу [10–12, 14]. Історичні паралелі, як-от Віденський конгрес 1815 року, що встановив баланс сил в континентальній Європі з участю Британії, хоча і на короткий термін, та абсолютно не враховував інтереси малих народів, чи стратегії стримування Холодної війни, підкреслюють потенціал України як “наріжного каменя” нової системи безпеки [13]. Спираючись на реалізм Карла фон Клаузевіца [1, с. 87], геостратегічне бачення Збігнева Бжезінського [2, с. 46] та ідеї Володимира Горбуліна про технологічну автономію [3], стаття визначає засадничі орієнтири формування й утвердження суб'єктності України на світовій геополітичній арені, що відповідають принципам міжнародного права, економічної та оборонної взаємозалежності та глобальної безпеки і матимуть шанс на реалізацію в світі постправди за рахунок силового контролю їхнього виконання.

Події серпня 2025 року — зокрема саміт Дональда Трампа та володимира путіна в Алясці 15 серпня, який не привів до домовленості про припинення вогню, а також зустріч Трампа із Зеленським та європейськими лідерами у Білому домі 18 серпня — продемонстрували потребу в єдності союзників і зваженому підході до переговорів.. Саміт на Алясці, проведений на базі Joint Base Elmendorf–Richardson не приніс прориву через тверду позицію росії щодо демілітаризації України, але зустріч в Білому домі продемонструвала підтримку України з боку США та Європи. Ці події вказують на потребу в новій дипломатії, яка враховує геополітичні ризики, як-от російські атаки на азербайджанські нафтові бази SOCAR в Одесі 7-8 серпня 2025 року, що загрожують безпеці регіону [25].

Метою статті є дослідження ключових трендів нової дипломатії безпеки України – від багатосторонніх гарантій безпеки, протидії гібридним загрозам, економічної відбудови, розвитку м'якої сили до наукової дипломатії та розроблення пропозицій для посилення ролі нашої держави в післявоєнному світі. Стаття пропонує рекомендації, які поєднують історичні уроки та сучасні виклики, щоб Україна могла утвердитися як активний учасник глобальної безпеки.

Для розуміння цих викликів, які стоять перед нашою державою, необхідно чітко окреслити проблеми, що формують її післявоєнну дипломатію безпеки, враховуючи як сучасні реалії, так і історичні паралелі.

Теоретичні основи дослідження

Дослідження базується на історико-порівняльному методі, зіставляючи сучасні виклики України з досвідом Віденського конгресу 1815 року та стратегіями Холодної війни [13]. Теоретичний фундамент формують праці Карла фон Клаузевіца про стратегічну невизначеність [1], Збігнева Бжезінського про геополітичну роль України [2] та Володимира Горбуліна щодо технологічної автономії [3].

Аналітичну основу становлять звіти провідних дослідницьких центрів — Brookings, Carnegie, CFR, CSIS, RAND, Heritage та Atlantic Council за 2022–2025 роки [4–9, 19], а також актуальні матеріали провідних медіа (Reuters, BBC, NPR, *The New York Times*, *The Washington Post*) про мирні переговори 2025 року [10–12, 14, 17, 20–24].

Контент-аналіз офіційних документів (зокрема, комюніке саміту миру в Швейцарії 2024 року [12]), заяв НАТО [15] і Європейської Комісії [16] дозволяє виявити ключові тренди дипломатії безпеки. Оцінювання стратегій відбудови та безпеки здійснюється крізь призму принципів міжнародного права (ст. 2(4) Статуту ООН) і концепції економічної взаємозалежності (Horizon Europe, торгівля ресурсами) [12, 16].

Попри обмеження, пов'язані з мінливим характером переговорів та відсутністю доступу до закритих домовленостей, використання актуальних джерел і історичних паралелей забезпечує наукову достовірність.

Запропонована методологія дозволяє оцінити місце України в новій системі безпеки, враховуючи мирні ініціативи 2025 року, позицію адміністрації Дональда Трампа та глобальний контекст із залученням Китаю та Індії. Аналіз виділяє ключові тенденції безпекової дипломатії України, підкреслюючи її внесок у глобальну стабільність і переговорний процес.

Стаття орієнтована на міжнародних експертів, дослідників у сфері національної безпеки та державного управління й містить рекомендації, спрямовані на захист національних інтересів України в умовах формування нової архітектури безпеки.

Постановка проблеми

Російсько-українська війна оголила кризу глобального врядування, зокрема неспроможність міжнародного співтовариства виконати статтю 2(4) Статуту ООН [4, 5]. Україна стикається з багатошаровими викликами.

По-перше, гібридними загрозами, як-от кібератаки по типу штучних блекаутів енергомережі у 2015 році, спричинених хакерською групою фсб росії “Sandworm” (піщаний хробак) [6, 26], економічною дестабілізацією через блокаду портів 2022 року, яка спричинила глобальну продовольчу кризу, та потребою юридично закріплених гарантій безпеки з можливістю їх примусового контролю союзами країн на кшталт Віденського 1815 року, вірогідно, частково поза межами нинішньої неефективної системи ООН [10, 11].

По-друге, Росія використовує мирні переговори як інструмент маніпуляцій і затягування часу, висуваючи від початку нереалістичні умови. З одного боку, це спрямовано на підрив єдності США, Європи та України, з іншого — виконує роль внутрішнього PR, створюючи образ “сили”, яку нібито визнає й боїться світ. У 2025 році на переговорах у Стамбулі остаточно проявилися глибокі розбіжності: Москва наполягає на вимогах, що суперечать основоположним нормам міжнародного права, зокрема принципу непорушності кордонів (Ст. 2, п. 4 Статуту ООН), Декларації принципів міжнародного права (резолюція ГА ООН 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 р.), Гельсінському заключному акту 1975 р. (п. III “Непорушність кордонів”). Йдеться про вимогу демілітаризації України та визнання анексії Криму. Київ, своєю чергою, наполягає на виведенні російських військ і гарантіях безпеки — через НАТО або двосторонні угоди. Цю позицію ускладнює фактор Дональда Трампа, який демонструє готовність до діалогу з путіним, але натрапляє на відвертий опір Росії [10, 12, 14].

Карл фон Клаузевіц описував “туман війни” як невизначеність, що ускладнює стратегічне планування [1, с. 119]. Сьогодні це проявляється в дезінформаційних кампаніях, кібератаках і геополітичній конкуренції, подібній до Холодної війни, коли Захід стримував СРСР через економічний тиск і альянси [13]. Роль Трампа, який, за джерелами, захоплюється стилем лідерів на кшталт Сі Цзіньпіна й путіна з їхньою концентрацією влади за демократичним фасадом, викликає занепокоєння в Європі щодо можливих компромісів, що можуть не враховувати інтереси України, як це було в минулих переговорах [11, 14, 20]. Водночас економічна безпека, як підкреслює Володимир Горбулін, є основою стійкості, що вимагає регіональної співпраці з Польщею, Литвою, Естонією та залучення не західних партнерів, таких як Індія [3, 18]. Актуальність роботи по напрямку Індії зростає в зв’язку з явним охолодженням Індо-російських стосунків в зв’язку з посиленням осі Китай-росія.

Центральне питання: як Україні, зберігаючи національні інтереси, сформувати дипломатію безпеки в умовах мирних переговорів, де США відіграють провідну роль, а росія зберігає агресивну позицію? Росія, сподіваючись відтворити імперію через захоплення України та створити альянс з Китаєм і КНДР, може схвалити перемир’я лише як паузу для підготовки нового наступу, що підкреслює ризики для глобальної безпеки [4, 11]. Україна повинна протидіяти цьому не тільки через принципи міжнародного права, а і через нові союзи в Балтійсько-Чорноморсько-Адріатичному трикутнику, користуючись економічною дипломатією та враховуючи потенціал впливу на росію через зміну конфігурації сил на Кавказі.

Для вирішення цих проблем необхідний науковий підхід, який поєднує історичний досвід із сучасними аналітичними інструментами, щоб забезпечити достовірність аналізу.

Результати

1. Багатосторонні гарантії безпеки

“Ініціатива трьох морів” (ITM), або Тримор’я, – це платформа 13 країн ЄС (Австрія, Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Греція) та України як асоційованого члена з 2023 року, спрямована на розвиток енергетики, транспорту й цифрової інфраструктури між Балтійським, Адріатичним і Чорним морями, з інвестиційним фондом до €100 млрд для посилення економічної взаємозалежності та безпеки в регіоні [1, 7, 10]. Для України ITM є інструментом інтеграції до ЄС, залучення інвестицій і співпраці з Польщею, Литвою та Естонією, подібно до коаліцій Холодної війни [10, 18].

Гарантії безпеки можуть бути зміцнені ініціативою протидії росії у військово-стратегічному аспекті, створенням поясу безпеки Балтика–Чорне море (BBM Security Belt) та поступовій інтеграції оборонних систем Польщі, країн Балтії, України, Румунії у єдиний західноцентричний захисний пояс, в перспективі з єдиною військовою доктриною регіону.

Президент США Дональд Трамп 6 серпня 2025 року запропонував тристоронню зустріч із путіним і Зеленським для припинення війни, що свідчить про прагнення до дипломатичного вирішення [8, 15, 17]. Виконання угод, навіть якщо вони будуть досягнуті, залишається в сфері найбільших ризиків.

Російська пропозиція “перемир’я в небі” 2025 року, за даними РБК-Україна та Bloomberg, передбачає припинення повітряних ударів, але брак конкретики вказує на тактику затягування переговорів, як у Стамбулі навесні 2025 року, щоб уникнути санкцій ЄС [13, 17, 20, 21]. CFR і Brookings пропонують юридичні гарантії безпеки, як угоди зі США та Великою Британією 2024 року про військову підтримку й спільне виробництво [5, 7, 15]. Україні слід наполягати на включенні до всіх форматів переговорів, спираючись на статтю 2(4) Статуту ООН про суверенітет [11, 14].

Польща, яка виступає за миротворчі сили НАТО, і Литва через “Ініціативу трьох морів” зміцнюють позиції України [10, 18]. Історичні коаліції Віденського конгресу 1815 року показують, що спільні гарантії сильних країн стримують агресію [13]. Нагадаємо, Віденський

конгрес (вересень 1814 – червень 1815) був міжнародною конференцією провідних європейських держав, скликаною після поразки Наполеона для відновлення політичної стабільності в Європі.

Визначальними рішеннями цієї міжнародної конференції стали:

територіальний перерозподіл: Франція повернулася до кордонів 1792 року; Пруссія отримала частину Саксонії та Рейнську область; Австрія — Ломбардію та Венецію; Росія — більшу частину Польщі (Царство Польське); Велика Британія — нові заморські колонії;

запровадження системи балансів сил: створено *Concert of Europe* — механізм колективного підтримання миру між провідними державами;

відновлення монархій: проголошено принцип легітимізму, який передбачав повернення династій, усунених революціями та Наполеоном.

У підсумку Конгрес заклав “віденську систему” міжнародних відносин, яка забезпечила відносну стабільність у Європі майже на 40 років.

Віденський конгрес 1815 року продемонстрував, що коаліційна дипломатія та баланс сил можуть забезпечити стабільність після масштабних конфліктів. Для України це урок про необхідність створення міцних регіональних і глобальних альянсів, як-от через НАТО чи “Ініціативу трьох морів”, для гарантування безпеки та протидії гібридним загрозам росії в новій геополітичній реальності.

Отже, Україні й далі необхідно разом з міжнародними союзниками домагатися санкцій і юридичних зобов’язань, від партнерів, щоб захистити інтереси та сприяти новій безпековій архітектурі, що характеризується невідворотністю настання наслідків для порушників угод.

2. Відновлення як безпекова дипломатія

За оцінками RAND, відбудова України є інвестицією у стабільність Європи, що потребує системних антикорупційних реформ та інтеграції у глобальні ринки [8]. Володимир Горбулін підкреслює, що економічна стійкість є фундаментом безпеки: зокрема, блокада українських портів у 2022 році спричинила кризу продовольчих ланцюгів у країнах Глобального Півдня [3].

Серед ключових партнерів у процесі відбудови вирізняються Польща, яка у 2024 році інвестувала €2 млрд, та Литва, що розвивають енергетичні проекти в межах “Ініціативи трьох морів” [8, 18]. Подібно до Плану Маршала 1948–1952 років, коли провідні європейські країни координували дії під американським патронатом, сьогодні саме Польща та Литва виступають каталізаторами євроінтеграційних процесів України в межах ЄС та НАТО.

Ця історична паралель між сучасним відновленням України та підтримки цих дружніх країн та “Планом Маршала” після Другої світової війни полягає у спільні логіці: економічна допомога та політичне партнерство розглядаються не лише як акт солідарності, а як інвестиція в безпеку регіону. Як “План Маршала” був елементом стримування СРСР, так і підтримка України є інструментом стримування російської агресії. В обох випадках мета – швидке відновлення економіки та інфраструктури з одночасним укріпленням політичної стабільності. Таким чином, підтримка України Литвою та Польщею є сучасним регіональним аналогом “Плану Маршала”, спрямованим на відновлення економіки та зміцнення безпеки, але реалізується під час війни та акцентом на інтеграцію й колективну оборону.

“План перемоги” президента України Володимира Зеленського 2024 року пропонує використання ресурсів (літій, уран) з ЄС і США, що відповідає економічній взаємозалежності та зміцнює позиції України [12, 21].

“Ініціатива трьох морів” формує альянс, який протидіє впливу росії та Китаю, що постачає їй технології [4, 18]. Україні слід залучати інвестиції через “Ініціативу трьох морів” для зеленої енергетики та інфраструктури, щоб прискорити відновлення та зміцнити роль у глобальній економіці, захищаючи національні інтереси [12]. Необхідно забезпечити економічну відбудову потужності України як основу воєнної спроможності відбити наступний

вірогідний напад росії своїми силами та нанести несумісне з можливостями вести наступальну війну ураження силам вторгнення рф.

3. Інформаційна війна, гібридна війна та війна у кіберпросторі

Гібридні загрози, як кібератака 2015 року на енергомережу України, є потужним викликом, зазначають CSIS і Brookings [6, 7]. Центр протидії дезінформації України (2021) співпрацює з Естонією, яка пережила кібератаки 2007 року, для зміцнення безпеки [14]. Всі пропозиції росії, не охоплюють кібербезпеку, а їх тактичний характер, за РБК-Україна, спрямований на затягування переговорів [13, 17, 20].

Російські плани ракетних ударів по Японії через системи Type 12 і MRC Typhon, оприлюднені Voennaya Khronika, підкреслюють глобальну гібридну війну [23]. Україні слід долучитися до протидії через НАТО та “Ініціативи трьох морів” з Польщею й Литвою [15, 18]. Свого часу Карл фон Клаузевіц описував “фрикцію” війни, що нині проявляється в дезінформації та кібератаках [1, с. 119].

Україна має включити кібербезпеку до мирних угод, використовуючи досвід Естонії та підтримку “Ініціативи трьох морів” [14, 18]. Без санкцій ЄС росія безумовно продовжить гібридну агресію, використовуючи “перемир’я” як маневр [13, 17, 22].

Враховуючи “непереговороспроможну” поведінку росії, одних лише захисних дій не достатньо. Сама по собі тактика оборони – програвша. За влучним виразом Герберта Макмастера: “... для протидії російській дезінформації захисних заходів недостатньо”. “Сполучені Штати, європейські та інші демократичні країни мають визнати, що поборювання “методички Путіна” потребує рішучих колективних дій” [27]. Партнери нашої держави мають не тільки наголошувати про наявність кіберзагроз з боку росії та її союзників, а й напрацювати дієві механізми підтримки кібербезпеки за рахунок атакуювальних дій, коли сама думка нападати у агресора не виникне. Страх перед контрударом коаліції має перевершувати страх ядерної зброї.

Це вимагає активної дипломатії для захисту інтересів і сприяння гарантуванню глобальної безпеки.

4. Оборонно-промислова кооперація

Угода з Lockheed Martin 2024 року щодо дронів зменшує залежність України від зовнішньої допомоги [6, 9, 15]. Володимир Горбулін акцентує на R&D для технологічної автономії [3]. “Ініціативи трьох морів”, через проєкти Польщі та Литви з виробництва боєприпасів, інтегрує Україну до глобальних ланцюгів постачання, як це було в Західній Європі після 1945 року [8, 18].

Російські загрози Японії підкреслюють необхідність оборонної автономії [23]. Тому Україні слід розширити кооперацію з США та “Ініціативи трьох морів”, щоб протидіяти загрозам [15, 18].

“Ініціативи трьох морів” підвищує вагу України в переговорах, демонструючи її внесок у безпеку [18]. Спільне виробництво з партнерами зміцнить роль України в новій безпековій архітектурі, захищаючи її інтереси.

5. Дивергенція західних підходів

Carnegie зазначає розбіжності: Heritage Foundation підтримує ринкові реформи, CFR – санкції та гарантії [4, 5, 9]. США надали \$61 млрд у 2024 році, але дебати в ЄС щодо приватизації гальмують інвестиції [15]. Тристороння пропозиція Трампа зіткнулася з опором росії, яка відкидає миротворчі сили НАТО, запропоновані Францією та Великою Британією [8, 10, 15].

Звичайно російські пропозиції є спробою затягнути переговори, як у Стамбулі навесні 2025 року, щоб уникнути санкцій [13, 17, 20, 22]. Україні слід вести паралельні переговори, як під час Холодної війни, коли Захід координував стримування СРСР [13]. Польща та Литва через “Ініціативи трьох морів” підтримують інтеграцію України до НАТО [18].

Україна має використовувати міжнародне право та “Ініціативи трьох морів”, щоб узгодити західні підходи та забезпечити свою участь у переговорах, захищаючи інтереси [18].

6. Геополітична логіка Збігнева Бжезінського

Бжезінський називав Україну “геополітичним опорним пунктом” Євразії [2, с. 46]. CFR підкреслює її роль у зміцненні флангу НАТО, а тристороння пропозиція Трампа підтверджує її значення [5, 8, 15]. Вплив Китаю, який постачає росії технології, та нейтралітет Індії ускладнюють переговори, тоді як загрози росії Японії розширюють конфлікт [4, 23].

Atlantic Council вважає НАТО інструментом стримування, але без санкцій ЄС росія може ескалувати, використовуючи розмиті пропозиції як маневр, як у Стамбулі [10, 13, 19, 22]. Україні слід зміцнювати альянси з “Ініціативи трьох морів” (Польща, Балтія) і залучати Індію, щоб зменшити вплив Китаю [4, 18], що сприятиме безпековій архітектурі.

Україні необхідно наполягати на своїй ролі в переговорах, спираючись на міжнародне право та “Ініціативи трьох морів”, щоб сприяти безпековій архітектурі та захистити інтереси [18].

У своїх працях Збігнев Бжезінський підкреслював, що незалежна й стабільна Україна є визначальним фактором європейської та глобальної безпеки. Він аргументував, що без України росія зберігає імперський потенціал з Україною, інтегрованою в євроатлантичний простір, континентальна безпекова система стає значно міцнішою. Ця стратегічна логіка прямує корелює з міжнародно-правовим підходом до захисту національних інтересів: участь України у формуванні рішень, що визначають майбутню безпекову архітектуру, є не лише політичним правом, а й юридичною необхідністю, закріпленою принципами Статуту ООН, гельсінського заключного акту та Віденської конвенції про право міжнародних договорів.

Виходячи з основоположних засад міжнародного права Україна має наполягати на активній і рівноправній ролі у будь-яких переговорах, що стосуються завершення війни та майбутньої безпекової архітектури, з таких причин:

1. Принцип суверенної рівності держав.

Відповідно до ст. 2 п. 1 Статуту ООН, усі держави є рівними в правах і зобов’язані брати участь у вирішенні питань, що безпосередньо зачіпають їхній суверенітет і територіальну цілісність. Ігнорування України у процесі означало б порушення цього фундаментального принципу.

2. Право на самовизначення та недоторканність кордонів.

Закріплене у Гельсінському заключному акті 1975 року та Резолюції ГА ООН 2625 (XXV), право українського народу самостійно визначати своє політичне майбутнє виключає можливість ухвалення рішень без його згоди.

3. Принцип pacta tertiis nec nocent nec prosunt.

Відповідно до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, міжнародні угоди не можуть покладати права чи обов’язки на третю сторону без її згоди. Тому будь-які домовленості, укладені без участі України, не матимуть для неї юридичної сили.

4. Безпекова архітектура як спільна відповідальність.

Формування нових регіональних або глобальних механізмів безпеки (аналогічно Гельсінському процесу) потребує участі всіх зацікавлених сторін. Україна, як держава, що стала ключовим чинником європейської безпеки, повинна бути співтворцем цих механізмів, щоб гарантувати їхню ефективність та відповідність власним інтересам.

5. Захист національних інтересів через міжнародно-правові гарантії.

Участь у переговорах дозволяє інтегрувати в угоди положення про конкретні гарантії безпеки, відшкодування шкоди та механізми відповідальності агресора, що неможливо забезпечити без прямої присутності України за столом переговорів.

З огляду на це, ігнорування України в мирних чи безпекових переговорах суперечить базовим принципам міжнародного права та знижує легітимність майбутньої безпекової

архітектури. Тому рівноправна участь забезпечить не лише захист національних інтересів, а й стійкість нової системи безпеки в Європі.

7. Наукова дипломатія та технологічна автономія.

Володимир Горбулін підкреслює, що дослідження та розробки (R&D) є фундаментом безпеки, особливо в аерокосмічній сфері [3]. Програма Horizon Europe, яка у 2023 році виділила €100 млн, підтримує розвиток кібербезпеки та зеленої енергетики, виступаючи прикладом наукової дипломатії [16]. Співпраця України з CERN та Індією у високотехнологічних проєктах, за аналогією з Манхеттенським проєктом, спрямована на протидію впливу Китаю [4, 8, 16].

Співробітництво України з CERN та Індією має стратегічний ефект, подібний до ролі Манхеттенського проєкту у зміні балансу сил під час Другої світової війни. Як тоді зосередження наукового потенціалу провідних держав забезпечило технологічний прорив і визначило геополітичну перевагу, так нині спільні науково-технологічні ініціативи з високотехнологічними партнерами здатні створити критичні компетенції, що зменшують залежність від китайських технологій і формують альтернативні центри інноваційної потуги у світі. Це не лише розширює власну науково-промислову базу, а й зміцнює позиції України у глобальній конкуренції за технологічне лідерство.

Російські загрози Японії підкреслюють необхідність технологічної автономії [23]. Фонд Карнегі бачить у науковій дипломатії інструмент врядування [4]. Тому Україна має залучати інвестиції для інновацій, щоб посилити економічну інтеграцію та нову безпекову архітектуру, захищаючи інтереси [18].

8. Ризики та виклики.

Політична нестабільність у США, зокрема зміна пріоритетів адміністрації Трампа, може послабити підтримку, як під час Холодної війни [13]. Корупція в Україні (індекс Transparency International 2024 року – 36/100) ускладнює реформи та відбудову [17]. Вплив Китаю, який постачає росії технології, та нейтралітет Індії створюють дипломатичні виклики [4].

Російські атаки на азербайджанські нафтові бази SOCAR в Одесі 7–8 серпня 2025 року, за допомогою дронів Shahed, є прикладом геополітичної ескалації, що загрожує енергетичній безпеці регіону [24]. Азербайджан засудив удари та розглядає зняття ембарго на постачання зброї Україні, що може посилити напругу на Кавказі [24]. Україні слід протидіяти таким ризикам через “Ініціативи трьох морів” з Польщею та Балтією [18]. Ініціативи РФ, спрямовані на відтермінування санкцій, підкреслюють потребу в санкціях і включенні України до переговорів [10, 13, 22].

Виявлені тренди та ризики підкреслюють важливість м’якої сили та наукової дипломатії для зміцнення ролі України в мирних переговорах і глобальній безпеці.

Висновки

Російсько-українська війна та мирні переговори 2025 року підкреслюють роль України як суб’єкта нової безпекової архітектури. Тренди – багатосторонні гарантії, відбудова, гібридні загрози, оборонна кооперація, дивергенція підходів, геополітична роль, наукова дипломатія – показують її потенціал. Готовність президента США Дональда Трампа вести діалог з путіним свідчать про прагнення до миру, але російський лідер, сподіваючись відтворити імперію через альянс з Китаєм і КНДР, може знову наполягати на перемир’ї як паузу для підготовки, що вимагає обережності [4, 11].

Тристороння пропозиція Трампа для зустрічі з путіним і Зеленським може стати кроком до миру, але вимагає обережності, щоб уникнути ірраціональної віри в швидке вирішення, як у минулих ініціативах.

Історичні уроки, як-от Віденський конгрес, підкреслюють важливість коаліційної дипломатії для стабільності [10,13]. Останні події, як-от відсутність угоди на саміті Трампа та Путіна в Алясці 15 серпня 2025 року та зустріч Трампа з Зеленським і європейськими лідерами

в Білому домі 18 серпня 2025 року, демонструють прогрес у єдності союзників щодо України. [28, 29].

Дискусії щодо нових гарантій безпеки для України від США викликають не лише надію, а й закономірний скептицизм. Український досвід Будапештського меморандуму 1994 року чітко засвідчив, що навіть письмові міжнародні зобов'язання провідних держав світу можуть залишитися декларативними. Тоді обіцянки поважати суверенітет і територіальну цілісність України не завадили росії порушити ці домовленості, спершу анексувавши Крим, а згодом розпочавши повномасштабне вторгнення у 2022 році. Цей факт закономірно породжує занепокоєння: чи не повториться історія, коли безпекові документи залишаться інструментом дипломатії без реальних механізмів стримування агресора?

Рекомендації:

1. **Забезпечити повноцінну участь України в переговорах**, спираючись на принципи суверенітету, закріплені у статті 2(4) Статуту ООН, щоб уникнути небезпечних компромісів, подібних до ситуації на саміті в Алясці [10, 12].

2. **Зміцнювати регіональні альянси** через “Ініціативу трьох морів” у співпраці з Польщею, Литвою та Естонією для поглиблення інтеграції з НАТО та ЄС, а також залучення інвестицій [15, 18].

3. **Посилювати протидію гібридним загрозам і розвивати кібербезпеку** разом з Естонією. Паралельно — створювати власні кіберзасоби стримування у взаємодії з союзниками, аби росія більше остерігалася контрудару, ніж навіть ядерного стримування [14].

4. **Розвивати економічну дипломатію** через використання стратегічних ресурсів (літій, уран) і участь у проєктах Horizon Europe. Важливо залучати Індію як партнера для протидії впливу Китаю, диверсифікації ринків і зменшення технологічної залежності [4, 16].

5. **Просувати реформування ООН та створення дієвих регіональних альянсів**, зокрема “Ініціативи трьох морів”, для стримування Росії, враховуючи ймовірні провокації на Кавказі. Доцільно також формувати воєнно-економічний союз держав “поясу безпеки” проти агресії РФ, розуміючи її непоступливу та “непереговороспроможну” поведінку [4, 18].

На переконання авторів дослідження, Україна має шанс не лише відновитися після війни, але й стати **лідером у формуванні нової архітектури безпеки в Європі та світі**. Подібно до періоду після наполеонівських воєн, коли держави створювали новий порядок, Україна може використати історичні уроки та сучасні можливості з рішучістю та стратегічною мудрістю.

Останні переговори в Алясці, а також зустріч президента України Володимира Зеленського з президентом США Дональдом Трампом та європейськими лідерами у Білому домі, засвідчили потенціал для єдності союзників. Водночас справжнє припинення агресії можливе лише за умови **посилення санкційного тиску**. Складність досягнення миру підкреслює і думка Карла фон Клаузевіца: *“На війні все дуже просто. Але найпростіше виявляється найскладнішим”*.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Клаузевіц К. Про війну / пер. з нім. — Київ : КМ-Букс, 2018. — 432 с.
2. Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. — New York : Basic Books, 1997. — 240 p.

3. Горбулін В. Гібридна війна як виклик національній безпеці України // Національна безпека і оборона. – 2022. – № 1–2. – С. 10–20.
4. Carnegie Endowment for International Peace. Global Security Analysis [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://carnegieendowment.org> (дата звернення: 19.08.2025).
5. Council on Foreign Relations. Ukraine and the Future of European Security [Електронний ресурс]. – 2024. – URL : <https://www.cfr.org> (дата звернення: 19.08.2025).
6. Center for Strategic and International Studies. Cyber Threats and Ukraine: Lessons for NATO [Електронний ресурс]. – 2022. – URL : <https://www.csis.org> (дата звернення: 19.08.2025).
7. Brookings Institution. Ukraine's Public Diplomacy in Wartime [Електронний ресурс]. – 2023. – URL : <https://www.brookings.edu> (дата звернення: 19.08.2025).
8. RAND Corporation. Post-War Scenarios for Ukraine [Електронний ресурс]. – 2024. – URL : <https://www.rand.org> (дата звернення: 19.08.2025).
9. Reuters. Trump wants deal to end Russia's war in Ukraine by Aug. 8, US tells UN [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.reuters.com> (дата звернення: 19.08.2025).
10. Wikipedia. Peace negotiations in the Russian invasion of Ukraine [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://en.wikipedia.org> (дата звернення: 19.08.2025).
11. BBC News. Putin not swayed by Trump's Ukraine war ultimatum [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.bbc.com> (дата звернення: 19.08.2025).
12. NATO. Defence Planning Process [Електронний ресурс]. – 2023. – URL : <https://www.nato.int> (дата звернення: 19.08.2025).
13. European Commission. Horizon Europe: Ukraine's Participation [Електронний ресурс]. – 2023. – URL : <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 19.08.2025).
14. Transparency International. Corruption Perceptions Index [Електронний ресурс]. – 2024. – URL : <https://www.transparency.org> (дата звернення: 19.08.2025).
15. National Security and Defense Council of Ukraine. Center for Countering Disinformation [Електронний ресурс]. – 2021. – URL : <https://www.rnbo.gov.ua> (дата звернення: 19.08.2025).
16. Polish Ministry of Foreign Affairs. Poland's Support for Ukraine's Reconstruction [Електронний ресурс]. – 2024. – URL : <https://www.gov.pl> (дата звернення: 19.08.2025).
17. Atlantic Council. A Plan for Peace Through Strength in Ukraine [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.atlanticcouncil.org> (дата звернення: 19.08.2025).
18. The New York Times. Trump's Envoy Is Expected to Visit Russia as U.S. Pushes for Peace Deal in Ukraine [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.nytimes.com> (дата звернення: 19.08.2025).
19. NPR. Trump slams Zelenskyy over Russia-Ukraine peace terms [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.npr.org> (дата звернення: 19.08.2025).
20. Reuters. Trump officials eye a longer road to Ukraine peace as frustration mounts [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.reuters.com> (дата звернення: 19.08.2025).
21. Voennaya Khronika. Russian military analysts examine missile strike options against Japan [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://voenkhronika.ru> (дата звернення: 19.08.2025).
22. The Washington Post. Trump's Admiration for Authoritarian Leaders and Its Impact on U.S. Diplomacy [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.washingtonpost.com> (дата звернення: 19.08.2025).
23. Foreign Policy. Putin's Strategy to Rebuild the Russian Empire Through Alliances with China and North Korea [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://foreignpolicy.com> (дата звернення: 19.08.2025).
24. Politico. Europe's Nervousness Over Potential U.S. Compromises in Ukraine Talks [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.politico.com> (дата звернення: 19.08.2025).

25. Al Jazeera. Russian Drone Attacks on Azerbaijan's SOCAR Facilities in Odesa [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.aljazeera.com/news/2025/8/8/russia-drone-attacks-azerbaijan-socar-facilities-odesa-ukraine> (дата звернення: 19.08.2025).
26. Greenberg A. Sandworm: A New Era of Cyberwar and the Hunt for the Kremlin's Most Dangerous Hackers. – New York : Knopf Doubleday Publishing Group, 2019. – 368 p. – ISBN 978-0-385-54440-5.
27. Макмастер Г. Поля битв. Боротьба за захист вільного світу / пер. з англ. Н. Коваль. – Київ : Наш Формат, 2023. – 58 с. – ISBN 978-617-8120-15-3.
28. The New York Times. Trump Returns to Washington After Putin Talks Yield No Ukraine Deal [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.nytimes.com/2025/08/18/trump-putin-ukraine-talks-alaska.html> (дата звернення: 19.08.2025).
29. Reuters. Trump officials eye a longer road to Ukraine peace as frustration mounts [Електронний ресурс]. – 2025. – URL : <https://www.reuters.com> (дата звернення: 19.08.2025).

References

1. Clausewitz, C. von. (2018). *On war* (Ukrainian transl.). Kyiv: KM-Books.
2. Brzezinski, Z. (1997). *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. New York: Basic Books.
3. Horbulin, V. (2022). Hybrid war as a challenge to Ukraine's national security. *National Security and Defense*, 1–2, 10–20.
4. Carnegie Endowment for International Peace. (2025). *Global security analysis*. Available from : <https://carnegieendowment.org>
5. Council on Foreign Relations. (2024). *Ukraine and the future of European security*. Available from : <https://www.cfr.org>
6. Center for Strategic and International Studies. (2022). *Cyber threats and Ukraine: Lessons for NATO*. Available from : <https://www.csis.org>
7. Brookings Institution. (2023). *Ukraine's public diplomacy in wartime*. Available from : <https://www.brookings.edu>
8. RAND Corporation. (2024). *Post-war scenarios for Ukraine*. Available from : <https://www.rand.org>
9. Reuters. (2025, August). Trump wants deal to end Russia's war in Ukraine by Aug. 8, US tells UN. Available from : <https://www.reuters.com>
10. Wikipedia. (2025). *Peace negotiations in the Russian invasion of Ukraine*. Available from : <https://en.wikipedia.org>
11. BBC News. (2025, August). Putin not swayed by Trump's Ukraine war ultimatum. Available from : <https://www.bbc.com>
12. NATO. (2023). *Defence planning process*. Available from : <https://www.nato.int>
13. European Commission. (2023). *Horizon Europe: Ukraine's participation*. Available from : <https://ec.europa.eu>
14. Transparency International. (2024). *Corruption perceptions index*. Available from : <https://www.transparency.org>
15. National Security and Defense Council of Ukraine. (2021). *Center for countering disinformation*. Available from : <https://www.rnbo.gov.ua>
16. Polish Ministry of Foreign Affairs. (2024). *Poland's support for Ukraine's reconstruction*. Available from : <https://www.gov.pl>
17. Atlantic Council. (2025). *A plan for peace through strength in Ukraine*. Available from : <https://www.atlanticcouncil.org>
18. The New York Times. (2025, August). Trump's envoy is expected to visit Russia as U.S. pushes for peace deal in Ukraine. Available from : <https://www.nytimes.com>

19. NPR. (2025, August). Trump slams Zelenskyy over Russia-Ukraine peace terms. Available from : <https://www.npr.org>
20. Reuters. (2025, August). Trump officials eye a longer road to Ukraine peace as frustration mounts. Available from : <https://www.reuters.com>
21. Voennaya Khronika. (2025). Russian military analysts examine missile strike options against Japan. Available from : <https://voenkhronika.ru>
22. The Washington Post. (2025, August). Trump's admiration for authoritarian leaders and its impact on U.S. diplomacy. Available from : <https://www.washingtonpost.com>
23. Foreign Policy. (2025, August). Putin's strategy to rebuild the Russian empire through alliances with China and North Korea. Available from : <https://foreignpolicy.com>
24. Politico. (2025, August). Europe's nervousness over potential U.S. compromises in Ukraine talks. Available from : <https://www.politico.com>
25. Al Jazeera. (2025, August 8). Russian drone attacks on Azerbaijan's SOCAR facilities in Odesa. Available from : <https://www.aljazeera.com/news/2025/8/8/russia-drone-attacks-azerbaijan-socar-facilities-odesa-ukraine>
26. Greenberg, A. (2019). *Sandworm: A new era of cyberwar and the hunt for the Kremlin's most dangerous hackers*. New York: Knopf Doubleday Publishing Group. ISBN 978-0-385-54440-5.
27. McMaster, H. R. (2023). *Battlegrounds: The fight to defend the free world* (N. Koval, Trans.). Kyiv: Nash Format. ISBN 978-617-8120-15-3.
28. The New York Times. (2025, August 18). Trump returns to Washington after Putin talks yield no Ukraine deal. Available from : <https://www.nytimes.com/2025/08/18/trump-putin-ukraine-talks-alaska.html>
29. Reuters. (2025, August). Trump officials eye a longer road to Ukraine peace as frustration mounts. Available from : <https://www.reuters.com>